

PROGRAM REGIONALNY
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

WOJEWÓDZTWO
LUBELSKIE

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

URZĄD MARSZAŁKOWSKI WOJEWÓDZTWA LUBELSKIEGO w Lublinie

Departament Strategii i Rozwoju Regionalnego

20-072 Lublin, ul. Czechowska 19, tel. (81) 44-16-738, fax. (81) 44-16-740; e-mail: drr@lubelskie.pl

Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubelskiego na lata 2007-2013

Wytyczne dla opracowania Lokalnych Programów Rewitalizacji

LUBLIN, październik 2008

W latach 2007-2015 województwo lubelskie ma szansę uzyskać znaczące środki na sfinansowanie zadań rozwojowych. Będą one pochodziły z funduszy strukturalnych, Funduszu Spójności, środków Wspólnej Polityki Rolnej oraz innych źródeł zewnętrznych. Aby zapewnić efektywne wydatkowanie środków strukturalnych w każdym z programów operacyjnych preferowane będą projekty wynikające z dokumentu strategicznego.

W ramach osi priorytetowej III Atrakcyjność obszarów miejskich i tereny inwestycyjne, dla działania 3.2 *Rewitalizacja zdegradowanych obszarów miejskich* Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2007 – 2013 wsparcie uzyskać mogą kompleksowe projekty dotyczące rewitalizacji zdegradowanych obszarów miejskich a także działania dotyczące mieszkalnictwa. Projekty takie powinny wynikać z aktualnych Lokalnych Programów Rewitalizacji, związku z tym dla beneficjentów chcących ubiegać się o dofinansowanie projektu **w ramach tego działania wymagane będzie ujęcie ich projektów w aktualnych Lokalnych Programach Rewitalizacji, dostarczonych przed złożeniem pierwszego wniosku o dofinansowanie przez Miasto do Departamentu Strategii i Rozwoju Regionalnego Urzędu Marszałkowskiego w Lublinie.**

W momencie naboru wniosków sprawdzane będzie, czy miasto posiada aktualny Lokalny Program Rewitalizacji - czy został on przesłany do DSiRR oraz zweryfikowany jako odpowiadający wymaganiom określonym w Wytycznych dla opracowania Lokalnych Programów Rewitalizacji. W przypadku niedostarczenia aktualnego programu przez dane Miasto, projekty beneficjentów chcących ubiegać się o dofinansowanie projektu w ramach działania 3.2. nie będą oceniane.

Podstawa prawna

1. Art. 35 ust. 3 pkt 11 (wytyczne dotyczące innych spraw związanych z przygotowaniem i wdrażaniem programów operacyjnych) ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz. U. Nr 227, poz. 1658).
2. Rozporządzenie (WE) nr 1080/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 5 lipca 2006 r. w sprawie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i uchylające rozporządzenie (WE) nr 1783/1999 (Dz. Urz. UE L 210z 31.07.2006 r.).
3. Rozporządzenie Komisji (WE) nr 1828/2006 z dnia 8 grudnia 2006 r. ustanawiające szczegółowe zasady wykonania rozporządzenia Rady (WE) nr 1083/2006 ustanawiającego przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Funduszu Spójności oraz rozporządzenia (WE) nr 1080/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (Dz. Urz. UE L 371 z 27.12.2006 r.).
4. Rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006 z dnia 11 lipca 2006 r. ustanawiające przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Funduszu Spójności i uchylające rozporządzenie (WE) nr 1260/1999 (Dz. Urz. UE L 210 z 31.07.2006 r.).

Podstawowe definicje:

Rewitalizacja to kompleksowy, skoordynowany, wieloletni, prowadzony na określonym obszarze proces przemian przestrzennych, technicznych, społecznych i ekonomicznych, inicjowany przez samorząd terytorialny (głównie lokalny) w celu wyprowadzenia tego obszaru ze stanu kryzysowego, poprzez nadanie mu nowej jakości funkcjonalnej i stworzenie warunków do jego rozwoju, w oparciu o charakterystyczne uwarunkowania endogeniczne.

Lokalny Program Rewitalizacji – oznacza opracowany, przyjęty i koordynowany przez gminę wieloletni program działań w sferze przestrzeni, urządzeń technicznych, społeczeństwa i gospodarki, zmierzający do wyprowadzenia danego obszaru z sytuacji kryzysowej oraz stworzenia warunków do jego dalszego rozwoju.

I. Podstawowe założenia metodologiczne Lokalnego Programu Rewitalizacji

1. Program rewitalizacji powinien mieć przede wszystkim interdyscyplinarny charakter i stanowić wielokierunkowy dokument operacyjny – nie należy w opracowywanych dokumentach traktować rewitalizacji tylko i wyłącznie w kontekście zadań inwestycyjnych.
2. Rewitalizacja winna bazować na współdziałaniu samorządu z mieszkańcami, właścicielami nieruchomości i partnerami społeczno-gospodarczymi, oraz określać jasno zasady i wielkości przeznaczonych środków samorządowych i zewnętrznych źródeł finansowania.
3. Przedmiotowo rewitalizacja odnosi się do: działań technicznych (remonty, modernizacje, zagospodarowanie przestrzenne), działań gospodarczych (programy ożywienia gospodarczego) i społecznych (działania na rzecz rozwiązywania problemów społecznych).
4. Obligatoryjnie w ramach programu powinny być wyznaczone granice obszaru rewitalizacji wraz z uzasadnieniem – obszary rewitalizacji powinny tworzyć spójne geograficznie i funkcjonalnie strefy – zgodne z planem zagospodarowania przestrzennego. Należy, o ile to możliwe, starać się wyodrębnić w ramach planów te dzielnice (części miasta), które wymagają rewitalizacji w pierwszej kolejności. Ze względu na ograniczoną ilość środków w ramach RPO należy dołożyć wszelkich starań aby pomoc nie została rozproszona i aby koncentrowała się na tych obszarach, które wymagają natychmiastowej interwencji.
5. Obszar rewitalizacji musi zostać wyznaczony w oparciu o minimum 3 kryteria określone w art. 47 ust.1 rozporządzenia Komisji (WE) nr 1828/2006 z dnia 8 grudnia 2006 r.¹ (wyboru kryteriów dokonuje Miasto, każde wybrane kryterium powinno zostać opisane za pomocą minimum jednego wskaźnika).

---

¹ Rozporządzenie Komisji (WE) nr 1828/2006 z dnia 8 grudnia 2006 r. ustanawiające szczegółowe zasady wykonania rozporządzenia Rady (WE) nr 1083/2006 ustanawiającego przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Funduszu Spójności oraz rozporządzenia (WE) nr 1080/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (Dz.U. L 371 z 27.12.2006).

Kryteria do wyznaczania obszarów rewitalizacji (dla poniższych kryteriów dane dla obszaru rewitalizacji porównujemy z danymi dla miasta lub dla miast województwa lubelskiego, jeśli obszarem rewitalizacji jest całe miasto):

- a. wysoki poziom ubóstwa i wykluczenia;
- b. wysoka stopa długotrwałego bezrobocia;
- c. niekorzystne trendy demograficzne;
- d. niski poziom wykształcenia, wyraźny deficyt kwalifikacji i wysoki wskaźnik przerywania skolaryzacji;
- e. wysoki poziom przestępczości i wykroczeń;
- f. szczególnie wysoki stopień degradacji środowiska;
- g. niski wskaźnik prowadzenia działalności gospodarczej;
- h. wysoka liczba imigrantów, grup etnicznych i mniejszościowych lub uchodźców;
- i. porównywalnie niski poziom wartości zasobu mieszkaniowego;
- j. niski poziom wydajności energetycznej budynków.

W załączeniu: Szczegółowe wskaźniki do kryteriów wyznaczania obszarów rewitalizacji (Załącznik nr 1).

Do obszaru wsparcia mogą zostać również włączone obszary przemysłowe i powojkowe. W tym przypadku nie ma obowiązku opisywania tego typu obszarów przy pomocy wyżej wymienionych kryteriów. Wyjątek stanowi sytuacja, gdy na obszarach tych przewiduje się realizację projektów z zakresu mieszkalnictwa. Wówczas obligatoryjne jest, by obszary te spełniały kryteria określone w punkcie 3 Rozdziału II niniejszych Wytucznych.

6. Analiza wskazanego obszaru rewitalizacji, ocena, wskaźniki społeczno - gospodarcze powinny być jak najbardziej szczegółowe – przeprowadzane diagnozy winny odnosić się do wytypowanego obszaru a nie całego miasta (chyba, że cały obszar miasta poddawany jest rewitalizacji).
7. Powiązanie zidentyfikowanych celów w sferze rewitalizacji z dokumentami nadrzędnymi (w tym głównie z celami odpowiedniej osi priorytetowej RPO).
8. Zaangażowanie partnerów społecznych i gospodarczych – w ramach programu powinny zostać umieszczone projekty partnerów.
9. Oparcie wdrażania programu o współpracę i elastyczne podejście do partnerstwa publiczno – prywatnego.
10. Program rewitalizacji powinien być okresowo aktualizowany w zakresie uwarunkowań i zadań przewidywanych na kolejne lata.
11. Określenie procedur monitorowania.
12. Beneficjentami, którzy będą mogli ubiegać się o wsparcie w zakresie rewitalizacji obszarów miejskich w ramach RPO, są następujące podmioty, których projekt został ujęty w Programie Rewitalizacji:
  - a. jednostki samorządu terytorialnego,
  - b. związki, porozumienia i stowarzyszenia jst,
  - c. samorządowe jednostki organizacyjne sektora finansów publicznych posiadające osobowość prawną,
  - d. podmioty działające w oparciu o ustawę o partnerstwie publiczno – prywatnym,
  - e. spółki prawa handlowego, w których większość udziałów lub akcji posiadają jst lub ich związki,
  - f. organizacje pozarządowe,

- g. kościoły i inne związki wyznaniowe oraz osoby prawne kościołów i innych związków wyznaniowych,
- h. jednostki zaliczane do sektora finansów publicznych, w szczególności policja, straż pożarna,
- i. instytucje i organizacje zajmujące się walką z bezdomnością i mieszkańcami chronionymi (np. dla wychodzących z więzień),
- j. podmioty nie działające dla zysku, zajmujące się integracją różnych grup społecznych,
- k. spółdzielnie mieszkaniowe,
- l. wspólnoty mieszkaniowe,
- m. TBS-y.

II. Wytyczne w zakresie mieszkalnictwa

1. W ramach programów rewitalizacji powinny być ujęte działania dotyczące substancji mieszkaniowej, nawet w przypadku ograniczonych możliwości w zakresie pozyskiwania środków zewnętrznych na ten cel.
2. Inwestycje w infrastrukturę mieszkaniową powinny być elementem kompleksowych działań (w sferze społecznej, gospodarczej i przestrzennej), podejmowanych w celu wyprowadzenia danego obszaru wsparcia z kryzysu.
3. Inwestycje w substancję mieszkaniową, które mają być współfinansowane z EFRR, mogą być realizowane wyłącznie w ramach programów rewitalizacji miejskiej, na obszarach, które spełniają następujące kryteria²:
  - a. wysoki poziom przestępczości i wykroczeń;
  - b. niski wskaźnik prowadzenia działalności gospodarczej;
  - c. porównywalnie niski poziom wartości zasobu mieszkaniowego.

W załączeniu: Wykaz kryteriów, wskaźników i ich wartości referencyjnych wymaganych dla określenia obszarów wsparcia w zakresie mieszkalnictwa (Załącznik nr 2).

4. Wkład EFRR przeznaczony na wydatki w zakresie mieszkalnictwa obejmuje wyłącznie wydatki ponoszone na renowację/modernizację (nie budowę nowych) budynków mieszkalnych wielorodzinnych (budynek mieszkalny, w którym występuje więcej niż 2 lokale mieszkalne), w tym remont i modernizację części wspólnych budynków z prefabrykowanymi elementami konstrukcyjnymi używanymi do modułowej budowy (wielkiej płyty) oraz na adaptację na cele mieszkaniowe dla gospodarstw domowych o niskich dochodach³ lub dla osób o szczególnych potrzebach⁴ budynków stanowiących własność władz publicznych lub własność podmiotów działających w celach niezarobkowych.

---

² Zgodnie z art. 47 ust.1 rozporządzenia Komisji (WE) nr 1828/2006 z dnia 8 grudnia 2006

³ Przez gospodarstwo domowe o niskich dochodach rozumie się gospodarstwo, którego dochód jest niższy od kryterium dochodowego rodziny, określonego w Ustawie o pomocy społecznej z dnia 12 marca 2004 r. Dz. U. 2004 nr 64, poz. 593, z póź. zm.).

⁴ Przez osoby o szczególnych potrzebach rozumie się osoby uprawnione do ubiegania się o przyznanie świadczenia z pomocy społecznej zgodnie z art. 7 Ustawy o pomocy społecznej z dnia 12 marca 2004 r. Dz. U. 2004 nr 64, poz. 593, z póź. zm.).

5. Działania z zakresu mieszkalnictwa, które mogą uzyskać dofinansowanie z EFRR obejmują:

- a. renowację⁵ części wspólnych wielorodzinnych budynków mieszkalnych, tj.:
  - odnowienie następujących głównych elementów konstrukcji budynku: dach, elewacja zewnętrzna, stolarka okienna i drzwiowa, klatka schodowa, korytarze wewnętrzne/zewnętrzne, wejścia i elementy jego konstrukcji zewnętrznej, winda;
  - instalacje techniczne budynku (sieć wodociągowa i kanalizacyjna, instalacje elektryczne, instalacje przeciwpożarowe, systemy wentylacyjne, systemy gromadzenia odpadów);
  - działania podnoszące efektywność (oszczędność) energetyczną budynku (termomodernizacja).
- b. przygotowanie do użytkowania nowoczesnych, socjalnych budynków mieszkalnych⁶ dobrego standardu poprzez renowację i adaptację budynków istniejących stanowiących własność władz publicznych lub własność podmiotów działających w celach niezarobkowych.

6. Beneficjentami, którzy będą mogli ubiegać się o wsparcie w zakresie inwestycji mieszkaniowych w ramach RPO, są następujące podmioty, których projekt został ujęty w Programie Rewitalizacji:

- a. jednostki samorządu terytorialnego,
- b. związki, porozumienia i stowarzyszenia jst,
- c. samorządowe jednostki organizacyjne sektora finansów publicznych, posiadające osobowość prawną,
- d. podmioty działające w oparciu o ustawę o partnerstwie publiczno – prywatnym,
- e. spółki prawa handlowego, w których większość udziałów lub akcji posiadają jst lub ich związki,
- f. organizacje pozarządowe,
- g. kościoły i inne związki wyznaniowe oraz osoby prawne kościołów i innych związków wyznaniowych (jeśli będą tworzyć placówki dla bezdomnych i mieszkania chronione),
- h. jednostki zaliczane do sektora finansów publicznych, w szczególności policja, straż pożarna,
- i. instytucje i organizacje zajmujące się walką z bezdomnością i mieszkańcami chronionymi (np. dla wychodzących z więzień),
- j. podmioty nie działające dla zysku, zajmujące się integracją różnych grup społecznych,
- k. spółdzielnie mieszkaniowe,
- l. wspólnoty mieszkaniowe,
- m. TBS-y.

---

⁵Renowacja rozumiana jako remont lub modernizacja – za projektem Rozporządzenia Ministra Rozwoju Regionalnego w sprawie udzielania pomocy na rewitalizację w ramach RPO, definicja remontu zgodnie z art. 3 pkt.8 ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane (Dz. U. z 2006 r. Nr 156, poz.1118, z późn. zm.).

⁶ Poprzez „nowoczesne, socjalne budynki mieszkalne dobrego standardu” rozumie się mieszkania komunalne wchodzące w skład mieszkaniowego zasobu gminy lub publicznego zasobu mieszkaniowego, o których mowa w Art. 2, ust. 1, pkt 10) i 11) ustawy z dnia 21 czerwca 2001 r. o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego (Dz. U. z 2005 r. Nr 31, poz. 266, z późn. zm.) i które służą do realizacji zadań własnych gminy, o których mowa w Art. 4 wymienionej ustawy.

III. Podstawowe wymogi organizacji pracy

Do podstawowych kryteriów oceny w tym zakresie należeć będzie:

- zachowanie odpowiednich procedur formalno-prawnych w pracach nad programem (np. przyjęcie przez radę gminy odpowiednich uchwał, powołanie zespołów roboczych, podjęcie uchwały przyjmującej lokalny plan rewitalizacji);
- poprawność metodologiczna opracowywania programu, w tym zachowanie logicznej kolejności działań (diagnoza stanu, analiza strategiczna, struktura celów strategicznych i operacyjnych, system wdrożenia i monitoringu);
- stopień uspołecznienia prac nad programem (udokumentowany odpowiednio w samym dokumencie programu lub w sprawozdaniu z konsultacji społecznych).

Wymogi te zagwarantują z jednej strony wysoką jakość przygotowanego dokumentu, zaś z drugiej wyznaczają niezbędne kryteria do oceny wiarygodności programu w kontekście projektów złożonych do współfinansowania w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego.

IV. Przykładowa struktura dokumentu

Podstawowa struktura takiego dokumentu powinna obejmować takie elementy jak:

1. Określenie horyzontu czasowego obowiązywania lokalnego planu rewitalizacji (proponuje się okres 2007-2015).
2. Nawiązanie do strategicznych dokumentów dotyczących rozwoju przestrzenno-społeczno-gospodarczego miasta i regionu:
  - Program Rozwoju i Rewitalizacji Miast, Województwo Lubelskie,
  - Strategia Rozwoju Województwa,
  - Strategia Rozwoju Gospodarczego Miasta (jeśli istnieje),
  - Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta (jeśli istnieje),
  - Dokumenty dotyczące polityk w różnych sektorach społeczno-gospodarczych (o ile istnieją):
    - mieszkalnictwo,
    - infrastruktura i usługi komunalne,
    - rozwój przedsiębiorczości,
    - gospodarowanie gruntami,
    - ochrona dziedzictwa kulturowego,
    - polityka komunikacji społecznej,
    - polityka społeczna związana z przeciwdziałaniem patologiom społecznym.
  - Miejskowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego.
3. Diagnoza stanu wyjściowego, tj. raport o sytuacji społeczno-gospodarczej obszaru wparcia na tle miasta (lub na tle miast województwa lubelskiego - w przypadku, gdy

cały obszar miasta poddawany jest rewitalizacji) z uwzględnieniem kryteriów będących podstawą do jego wyznaczenia:

- zasięg terytorialny obszaru wsparcia⁷.
  - społeczeństwo:
    - struktura demograficzna i społeczna/trendy,
    - określenie grup społecznych wymagających wsparcia w ramach programu rewitalizacji,
    - stan i zróżnicowanie dochodowości gospodarstw domowych,
    - identyfikacja problemów.
  - gospodarka:
    - główni pracodawcy/ struktura i trendy,
    - struktura podstawowych branż gospodarki znajdującej się na obszarze wsparcia/trendy,
    - ilość podmiotów gospodarczych i osób zatrudnionych w danych sektorach/trendy,
    - identyfikacja problemów.
  - środowisko i zagospodarowanie przestrzenne:
    - uwarunkowania ochrony środowiska,
    - własność gruntów i budynków,
    - granice stref ochrony konserwatorskiej,
    - identyfikacja problemów.
  - infrastruktura;
  - zarządzanie:
    - możliwości budżetowe gminy (przychody, struktura wydatków),
    - planowanie strategiczne (opracowane programy średniookresowe) i promocja gminy,
    - kapitał społeczny (liczba organizacji pozarządowych, aktywność mieszkańców, aktywność wyborcza).
4. Analiza strategiczna obszaru wsparcia (oceniająca pozycję konkurencyjną danej jednostki, jej słabe i mocne strony oraz szanse i zagrożenia – SWOT).
5. Założenia programu rewitalizacji dla danego obszaru wsparcia:
- podział na projekty i zadania inwestycyjne,
  - kryteria wyboru pilotażowych projektów oraz kolejność ich realizacji,
  - oczekiwane wskaźniki osiągnięć.

---

⁷ Wyznaczony zgodnie z zasadami określonymi w pkt. 5 Rozdziału I, w pkt. 3 Rozdziału II niniejszych Wytycznych wraz z uzasadnieniem.

6. Planowane działania w latach 2007-2010 oraz 2011-2015 na danym obszarze rewitalizowanym:

- planowane działania przestrzenne (techniczno - materialne) na obszarze rewitalizowanym:
  - działania dotyczące rozwoju infrastruktury technicznej,
  - działania dotyczące rozwoju transportu,
  - działania dotyczące restrukturyzacji przemysłu,
  - działania dotyczące remontów i renowacji istniejących zasobów mieszkaniowych,
  - działania dotyczące budowy nowych mieszkań,
  - działania dotyczące rozwoju infrastruktury społecznej, kulturalnej, turystycznej.
- plan działań gospodarczych na obszarze rewitalizowanym:
  - działania dotyczące wspierania przedsiębiorczości,
  - działania dotyczące rozwoju turystyki bądź innych sektorów gospodarki lokalnej,
  - działania dotyczące uruchamiania finansowych mechanizmów wsparcia (np. lokalny fundusz poręczeń),
  - inne działania wynikające z programów pomocowych dotyczące rozwoju MŚP.
- plan działań społecznych na obszarze rewitalizowanym:
  - działania dotyczące rozwoju zasobów ludzkich,
  - działania dotyczące przeciwdziałaniu wykluczeniu społecznemu,
  - działania dotyczące walki z patologiami społecznymi,
  - działania dotyczące tworzenia równych szans,
  - działania dotyczące zapobieganiu zjawisku bezrobocia,
  - działania dotyczące zapobieganiu zjawisku bezdomności,
  - działania na rzecz aktywizacji środowisk dziecięcych i młodzieżowych,
  - działania dotyczące przekwaterowywania mieszkańców rewitalizowanych terenów,
  - działania dotyczące uruchamiania systemu grantów dla organizacji pozarządowych.

7. Plan finansowy realizacji rewitalizacji – określenie źródeł finansowania programu rewitalizacji:

- budżet JST,
- budżet państwa,
- środki UE,

- środki prywatne,
- inne.

8. System wdrażania lokalnego planu rewitalizacji:

- główne instytucje i podmioty uczestniczące we wdrażaniu,
- określenie kryteriów kolejności realizowanych zadań,
- powołanie zespołu do spraw rewitalizacji zajmującego się opiniowaniem planów zgłaszanych do realizacji,
- wykaz zadań kluczowych do realizacji w latach 2007-2010 oraz 2011-2015 (maksymalnie 5 na każdy okres wraz z uzasadnieniem ich wyboru):
  - nazwa planowanego działania / projektu oraz okres realizacji,
  - określenie celów i oczekiwanych rezultatów,
  - wskazanie wykonawcy / osoby odpowiedzialnej,
  - charakterystyka przedsięwzięcia / identyfikacja poszczególnych etapów,
  - określenie budżetu oraz źródeł finansowania,
  - opis wskaźników oceny stopnia realizacji zadania .

9. System monitorowania i oceny realizacji lokalnego planu rewitalizacji i komunikacji społecznej:

- zestaw wskaźników do oceny wdrożenia planu,
- zasady monitorowania i aktualizacji planu,
- sposoby inicjowania współpracy pomiędzy sektorem publicznym, prywatnym i organizacjami pozarządowym.

Załącznik nr 1 Szczegółowe wskaźniki do kryteriów wyznaczania obszarów rewitalizacji

	Kryterium	Wskaźnik	Definicja	Źródło⁸ (przykładowe)	Odchylenia od wartości referencyjnej wskaźnika	Uwagi
A	Wysoki poziom ubóstwa i wykluczenia	1. Liczba osób korzystających z zasiłków pomocy społecznej na 1 tys. ludności	Osoby, które zgodnie z ustawą z 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. Nr 64, poz. 593, z póź. zm.) są uprawnione do ubiegania się o przyznanie świadczenia pieniężnego z pomocy społecznej.	Miejski/gminny Ośrodek Pomocy Społecznej	Powyżej średniej dla miasta/ miast województwa lubelskiego	
		1. Postępowanie eksmisyjne i eksmisja z lokali mieszkalnych	Ilość postępowań eksmisyjnych i eksmisji z lokali mieszkalnych, tj. łącznie toczące się w sądzie postępowania eksmisyjne, orzeczone przez sąd eksmisje oraz eksmisje wykonane	Główny Urząd Statystyczny	Powyżej średniej dla miasta/ miast województwa lubelskiego	
B	Wysoka stopa długotrwałego bezrobocia	Poziom bezrobocia długotrwałego	Liczba osób bezrobotnych poszukujących pracy 13 miesięcy i dłużej	Powiatowy Urząd Pracy,	Powyżej średniej dla miasta/ miast województwa lubelskiego	
C	Niekorzystne trendy demograficzne	1. Dynamika spadku ludności	Wielkość spadku liczby ludności w wyniku odpływu i zgonów	Główny Urząd Statystyczny, wydziały meldunkowe urzędów miejskich	Powyżej średniej dla miasta/ miast województwa lubelskiego	
		2. Starzenie się społeczeństwa	Odsetek osób w wieku poprodukcyjnym	Główny Urząd Statystyczny wydziały meldunkowe urzędów miejskich	Powyżej średniej dla miasta/ miast województwa lubelskiego	Jako wskaźnik pomocniczy można brać pod uwagę liczbę emerytów

⁸ W celu uzyskania informacji potrzebnych do identyfikacji obszaru niezbędne może być przeprowadzenie badań, analiz i ankiet na badanym terenie.

		3. Saldo migracji	Różnica pomiędzy ludnością napływającą a odpływającą	Główny Urząd Statystyczny wydziały meldunkowe urzędów miejskich	Powyżej średniej dla miasta/ miast województwa lubelskiego	
D	Niski poziom wykształcenia, wyraźny deficyt kwalifikacji i wysoki wskaźnik przerwywania skolaryzacji	1. Młodzież nie kontynuująca nauki	Udział osób w wieku 18-24 lata z wykształceniem co najwyżej gimnazjalnym, które nie kontynuują nauki i nie dokończają się, zarejestrowane w Urzędzie Pracy.	Powiatowe Urzędy Pracy, Wojewódzkie Urzędy Pracy	Powyżej średniej dla miasta/ miast województwa lubelskiego	
		2. Struktura wykształcenia osób bezrobotnych	Liczba bezrobotnych z wykształceniem podstawowym	Powiatowe Urzędy Pracy, Wojewódzkie Urzędy Pracy	Wartości niekorzystnie odbiegające od wartości średnich dla miasta/-miast województwa lubelskiego	Informacjami wspomagającymi może być także wiedza dotycząca innych cech, płci, wieku itp.
E	Wysoki poziom przestępczości i wykroczeń	1. Przestępstwa i wykroczenia stwierdzone, poza zdarzeniami drogowymi i przestępstwami gospodarczymi, w tym: czyny karalne nieletnich	Ilość przestępstw i wykroczeń stwierdzonych nie obejmujących zdarzeń drogowych oraz przestępstw gospodarczych z uwzględnieniem czynów karalnych osób nieletnich tj. do 17-tego roku życia	Komendy Policji	Powyżej średniej dla miasta/ miast województwa lubelskiego	Uzupełnieniem mogą być przygotowywane przez policję lub służby miejskie mapy przestępczości
		2. Liczba przestępstw na 1 tys. ludności	Ilość przestępstw stwierdzonych ogółem	Komendy Policji	Powyżej średniej dla miasta/ miast województwa lubelskiego	Uzupełnieniem mogą być przygotowywane przez policję lub służby miejskie mapy przestępczości
F	Szczególnie wysoki stopień degradacji środowiska	Obszary wyłączone z użytkowania	Powierzchnia działek nie użytkowanych, tzw. odłogów miejskich w stosunku do danego obszaru lub ilość budynków zagrożających życiu i zdrowiu mieszkańców oraz ilość budynków wyłączonych z eksploatacji	Właściwe wydziały urzędów miejskich i gminnych	Powyżej średniej dla miasta/ miast województwa lubelskiego	Np. nie użytkowane tereny poprzemysłowe, skażone, fizycznie zdegradowane,
G	Niski wskaźnik prowadzenia działalności gospodarczej	Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych na 100 osób	Ilość zarejestrowanych podmiotów gospodarczych w przeliczeniu na 100 mieszkańców	Główny Urząd Statystyczny	Poniżej średniej dla miasta/ miast województwa lubelskiego	

H	Wysoka liczba imigrantów, grup etnicznych i mniejszościowych lub uchodźców	Udział ludności narodowości niepolskiej w ogólnej ludności polskiej	Mniejszości etniczne i narodowe zgodnie z ustawą o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym. Uchodźcy wg Konwencji Genewskiej i Protokołu Nowojorskiego (zgodnie z art. 13 ustawy o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, Dz. U. z 2006 r., Nr 234, poz. 1695, z póź. zm)	Główny Urząd Statystyczny - Dane spisowe za 2002r., wydziały meldunkowe urzędów miejskich	Udział mniejszości powyżej 20% ogólnej liczbie mieszkańców	
I	Porównywalnie niski poziom wartości zasobu mieszkaniowego	Udział budynków bez wodociągu/ do ogólnej liczby budynków	Budynek wyposażony w wodociąg – budynek, w którym wszystkie bądź niektóre mieszkania posiadają kran z wodą bieżącą (bez względu na to, czy jest to ciepła czy zimna woda), lub jest on poza mieszkaniem – ale wewnątrz tego budynku, np. w korytarzu. Według długości przewodów rozdzielczych doprowadzających wodę od źródła (ujęcia wody) do budynku rozróżnia się instalację jako: - sieciową urządzenie lokalne.	Dane administracyjne	Powyżej średniej dla miasta/ miast województwa lubelskiego	
J	Niski poziom wydajności energetycznej budynków	Liczba budynków wybudowanych przed rokiem 1989/do ogólnej liczby budynków (w%)	Ilość budynków mieszkalnych powstałych przed rokiem 1989 w relacji do ogólnej liczby budynków mieszkalnych	Dane administracyjne	Powyżej 85, 8%	

Załącznik nr 2 Wykaz kryteriów wskaźników i ich wartości referencyjnych wymaganych dla określenia obszarów wsparcia w zakresie mieszkalnictwa

Kryterium	<i>Wysoki poziom przestępczości i wykroczeń</i>	<i>Niski wskaźnik prowadzenia działalności gospodarczej</i>	<i>Porównywalnie niski poziom wartości zasobu mieszkaniowego</i>
Wskaźnik	Liczba przestępstw 1 tys. ludności	Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych na 100 osób	Liczba budynków wybudowanych przed rokiem 1989/do ogólnej liczby budynków (w%)
Źródło danych wyznaczenia średniej	Dane za 2006 (RSW)	Dane za 2006 (RSW)	Dane za 2002 (NSP)
Polska	33,8	9,5	84,8
Lubelskie	26,4	6,9	85,8
Wartość dla obszarów objętych wsparciem	Odchylenie powyżej wartości referencyjnej	Odchylenie poniżej wartości referencyjnej	Odchylenie powyżej wartości referencyjnej
Definicja wskaźnika	Ilość przestępstw stwierdzonych ogółem	Ilość zarejestrowanych podmiotów gospodarczych w przeliczeniu na 100 mieszkańców	Ilość budynków mieszkalnych powstałych przed rokiem 1989 w relacji do ogólnej liczby budynków mieszkalnych
Rekomendowane źródła danych dla beneficjentów⁹	Komendy policji	Urząd Statystyczny	Dane administracyjne

⁹ Dane mogą pochodzić za źródeł wskazanych w tabeli bądź innych dostępnych. Dla opisanego obszaru, na którym planowane jest wsparcie inwestycji w zakresie mieszkalnictwa, istnieje możliwość oparcia się o dane nowsze niż dane dla zdefiniowanych wartości referencyjnych.